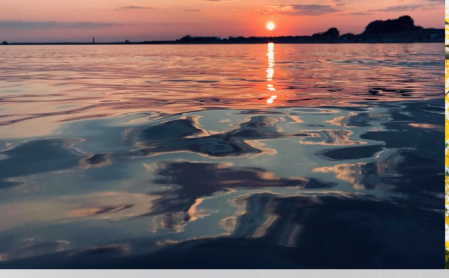
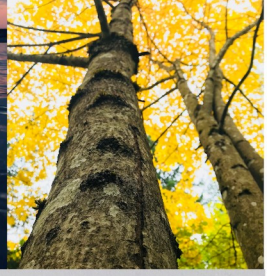

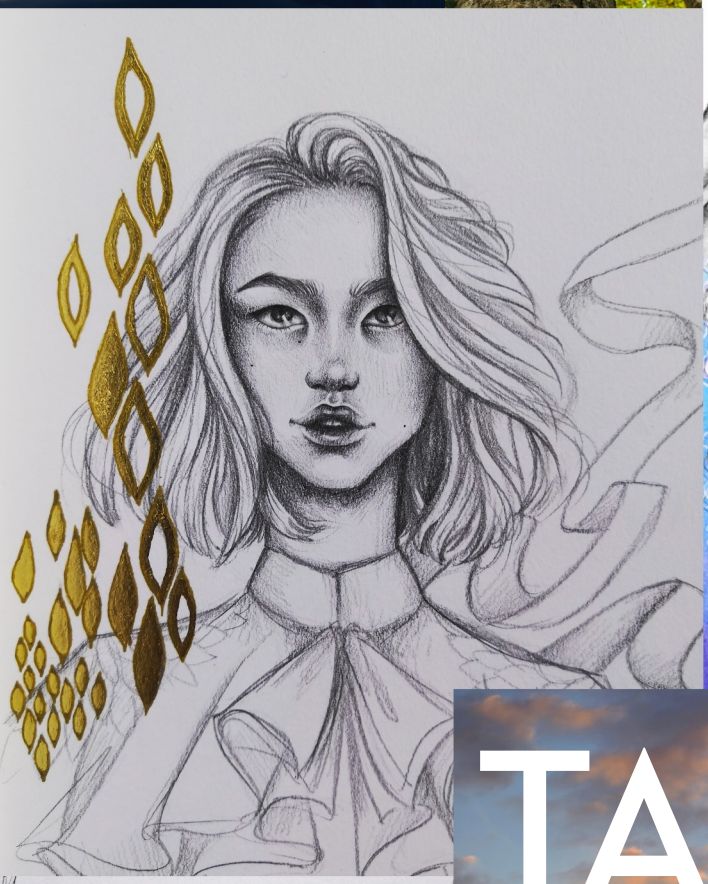

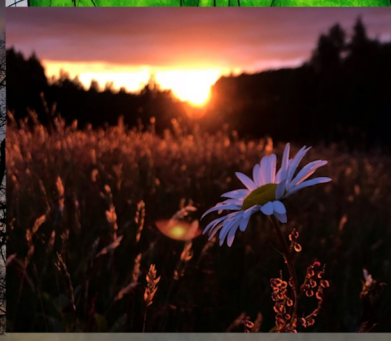
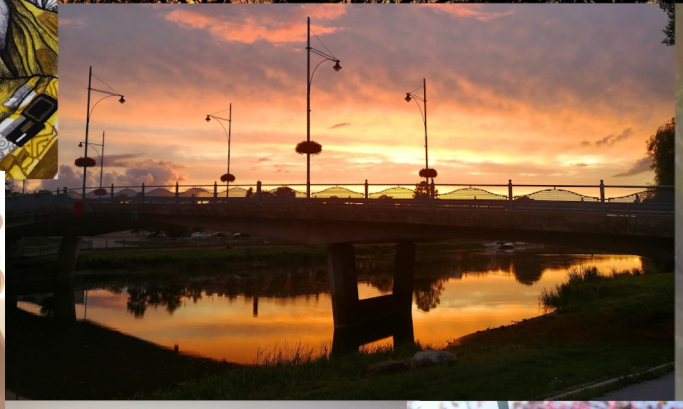

TAMME LEHT

Tartu Tamme Gümnaasium
märts 2020

Toimetajad

Joonas Taniloo
Mihkel Martin Kasterpalu
Nora Tuisk
Angela Puur
Steffy Prants
Anel Neumann
Irene Roots
Ketlin Naarits
Reili Rebane

Keeletoimetajad

Joonas Taniloo, Angela Puur

Küljendaja

Mihkel Martin Kasterpalu

Juhendaja

Liina Nagel

Kaanepilt: Tamme gümnaasiumi õpilaste saadetud kunstitööd ja fotod. Aitäh, **Marie Femke, Lisette, Diana, Eveliis, Oskar, Nora**! Kallis õpilane, ootame ka sinu kunstitöid, artikleid, ideid!

Naudi ja ole hetkes!

Angela Puur

Mul pole kunagi olnud nii kiiret ja nii väheste unetundidega perioodi, nagu oli seda käesoleva õppeaasta teine periood. Talvine aeg on aastas kõige pimedam, see mõjutab meeleolu, motivatsiooni ja jaksu toimetusi teha. Lisaks sellele sattus tunniplaani kokku palju mahukaid õppeaineid. Kurtsin ajapuuduse muret oma emale, kes ütles selle peale: „Aega on täpselt nii palju, kuivõrd sa endale seda annad. Noortel ongi kogu aeg kiire, naudi ja ole hetkes!" Soovin südamest, et nautimisega tegeleksid kõik, kel samuti mõtted, et enam ei jaksa ja viskaks kõik kohustustused homse varna ning isoleeriks end mugavalt oma tuppa. Tunnet, mis tuleb peale väsimuse väljamagamist ja arusaama, kui pikk ja oluline teekond on läbitud, ei anna millegagi võrrelda.

Kas pole mitte hea naasta veebruarivaheajalt, mis justkui päästjana pühkis eelmise perioodi pisarad? Kas pole mitte imeline mõelda, et järgmise vaheajani on jäänud vaid viis nädalat? Õppimise kõrval proovigem leida aega märgata looduse ilu, seda, kuidas kevad tärkab.

Alanud on viimane periood – pidage vastu!

Selles numbris:

3) Angela ajast
4) Postitants, päriselt?!
5) Käi kinno!
7) Ra-Raa-Raamatud
9) Väravad valla
11) Reisikiri
17) Keelekeerud
19) Omalooming olemisest

Angela Puur

KUNAGI EI OLE PIISAVALT AEGA, ET TEHA KÕIKE, AGA ALATI ON PIISAVALT AEGA, ET TEHA KÕIGE TÄHTSAMAT

Ajaplaneerimise olulisusest on räägitud väga palju, kuid jääb mulje, et siiski ei rakendata saadud teadmisi piisavalt. Kas ülesanded kuhjuvad, tähtajad mööduvad, millegagi ei jõua põhjalikult tegeleda, rahulolematus süveneb? Aega on võimalik juurde võita, kui õpid seda efektiivselt kasutama. Efektiivne ajakasutusoskus aitab olulised asjad õigeks ajaks ära teha ning stressi vältida. Jagan mõningaid ajaplaneerimise nippe, mis aitavad minul mõnel pingelisemal perioodil paremini hakkama saada.

Uuri ja pane kirja, kuidas sa oma aega kasutad

Märgi nädala jooksul üles, millega sa tegeled ja kui palju need tegevused aega võtavad. Pane kirja nii kohustused (õppimine, tööl käimine jms) kui ka vabaajategevused (trenn, teleka vaatamine, arvutis olemine, puhkamine jms). Kui oled krooniliselt ajahädas, vähenda vabaaja-tegevusi või nendele kuluvat aega. Mõtle, kas kasutad õppimisele pühendatud aega efektiivselt või jääd vahepeal sõpradega lobisema või internetiavarustesse hulkuma.

Pane kuupäevaliselt kirja kõik oma kohustused

Pane kirja, millal sa oled koolis, loengus, trennis, teatris või sõpradega väljas. Kindlasti lisa ka kodutööde tähtajad, ettekanded, eksamid jne. Hea on ajakavasse arvestada ka punktist A punkti B liikumise aeg (näiteks kodust bussiga kooli sõites). Mõtle ka sellele, kuidas seda aega efektiivselt kasutada. Soovitatav on kasutada ülesmärkimiseks ühte kindlat kohta (märkmik, kalender, telefon, arvuti vms). Nii väldid kohustuste “kadumist”.

Pane kohustused tähtsuse järjekorda

Üks kõige olulisemaid õppetunde, mida olen saanud, on, et tegemist vajavad asjad on erineva tähtsusega ning need on erinevalt ajakriitilised. Kui kohustusi ja käimisi on palju, siis on hea nipp panna kohustused tähtsuse järjekorda – mõtle, millega pead kõigepealt tegelema ja mis kannatab oodata. See teeb olemise rahulikumaks ja vähendab pingeid.

Ajasta tippvormi

Oluline on siinkohal tunda enda iseärasusi. Mõned inimesed on hommikuinimesed, kes suudavad kõige raskemate ülesannetega rinda pista just varajastel hommikutundidel. Teised on jällegi õhtuinimesed, kellel on hommikul üsna raske hästi toimida, kuid saavutavad tippvormi õhtul. (Minu meelest on veel ka ööinimesed (nagu mina), kes kõige parema tulemuse teevad siis, kui lasta neil oma asju ööhämaruses teha.) Kõige keerukamad ülesanded tasub jätta tippvormi ajaks, nii on võimalik päris palju aega kokku hoida.

Ütle vajadusel “ei”

Kui kohustusi kuhjub liiga palju, siis võib abi olla edukast enesekehtestamisest. „Ei“ ütlemine on omaette oskus, mida igaüks peaks õppima ja harjutama. Muidugi tuleks valida, millele sa „ei“ ütled – kui see tegevus sind siiski kõnetab, siis ütle „jah“, kuid kui sa näed seda lisakohustusena, milleks sul aega ei ole, siis ütle julgelt „ei“ (vajadusel selgita).

Reili Rebane

POSTITANTS ON KORRALIK TREENING TERVELE KEHALE

Paljudel võib sõnaga “postitants” minna mõte selle juurde kuuluvatele varjukülgedele, näiteks stripiklubid ja sellega seonduv. Kuid tegelikult pole see nii, postitants on nii palju rohkemat. See oleneb kõik inimesest endast, mida ta tähtsaks ja oluliseks peab, milline on tema arvamus, mõtlemine ja sellesse suhtumine.

Postitants on korralik treening kogu kehale, mis annab rohkem jõudu, painduvust ja vastupidavust, kuid sellega võivad kaasneda ka - eriti alguses - erinevad lihasvalud, sinikad ja hõõrdumised.

Sellel on palju võimalikke alasid ning keegi ei sea piire ette. On olemas *pole dance*, kus posti ümber tehakse erinevaid trikke, ronimisi ja spinne ning neid on võimalik omavahel kombineerida. *Pole acro* - pigem akrobaatilisem osa, kus suurema tähelepanu all on trikkide tegemine ning graatsilisusele ei panda nii suurt rõhku. Samuti on *exotic pole*, kus kasutatakse koreograafilist liikumist ning on rohkem tantsulisem ja sensuaalsem.

Ise olen tegelenud postitantsuga üle kolme kuu Polemotionis, kus on hästi meeldivad ja toredad treenerid. Algselt tuli idee minna proovima seda naljaga, kuid peale esimest korda tundus see minu jaoks olevat väga põnev ja huvitav ning seetõttu olen selle juurde jäänud pikemaks. Kindlasti soovitan kõigile, kellel on huvi või soovib omapärast vaheldust tavalisest trennist.

Mis on Sinu hobi? Anna Tamme Lehele teada!

Pilt: Anna-Mari Raudsepp

Anel Neumann

FILMINURK: KOLM PAREMAT

Äsja lõppenud veebruar – kümnete erinevate auhinnagalade kuu, millest Oscarid on vaieldamatult ülemaailmselt kõige tuntum. Oscarite jagamine on viimastel aastatel inimestes pahameelt tekitanud. Nimelt pole akadeemia koosseis sooliselt, rassiliselt või vanuseliselt kuigi mitmekesine, mistõttu saavad Oscaritel tähelepanu valdavalt vaid tuntud režissööride ja näitlejate tööd ning vähemusgruppide lood ja esindajad jäävad tagaplaanile. Näiteks saab tuua selle aasta naistevaese režissööride esiviisiku.

Ma pole varasematel aastatel Oscaritele eriti suurt tähelepanu pööranud – osaliselt vähese mitmekesisuse pärast, teisalt seetõttu, et tavaliselt on nomineeritud filmide seas olnud napilt kaks-kolm filmi, mis minus huvi äratasid. Sel aastal, astudes mingil seletamatul põhjusel üldisele konsensusele vastu, otsustasime mina ja mu ema vaadata läbi kõik üheksa 2020. aasta parima filmi Oscarile nomineeritud filmi. Nüüd, kus olen kõik *best picture*'i kandidaadid ära näinud, julgen öelda, et ma pole varem nii tugevat ja žanriliselt mitmekülgset filmivalikut täheldanud ning filmide kõrge tase tekitas minus soovi avalikult oma arvamus välja öelda.

Kõik üheksa filmi olid omamoodi erilised ja nauditavad, kuid siinkohal toon välja kolm oma lemmikut.

Todd Phillipsi "Jokker" ("Joker")

"Jokkerit" läksin ma lennukaaslase soovitusel vaatama juba kaua enne seda, kui Oscari nominendid välja kuulutati. Olin algul skeptiline, sest DC koomiksite filmide maine on peaaegu eranditult halb ja ma pole Jokkeri-kui-tegelase-vaimustusest kunagi päriselt aru saanud. Siinkohal tuleks aga mainida, et Todd Phillipsi "Jokker" erineb selgelt keskmisest koomiksifilmist ning on teistest DC filmidest täiesti eraldiseisev.

Lugu räägib Arthur Fleckist, kes unistab saada püstijalakoomikuks, kuid on vaimuhaiguse ja tühja rahakoti tõttu ühiskonnast välja tõrjutud. Õnnetu juhuse läbi saab temast Gothami rikka kõrgklassi vastu suunatud mässu õhutaja ja nägu.

Kuigi filmi sisu on hirmuäratav ja kole, näeb film visuaalselt väga hea välja. Phillips on osavalt mänginud stseenide ülesehituse ja räpaselt taustalt hästi välja paistvate värvidega, kaadris toimuv sobib nagu valatult kokku Hildur Guðnadóttiri spetsiaalselt filmi tarbeks loodud instrumentaalpaladega. Arvan, et saatva muusikata poleks "Jokker" mulle nii palju mõju avaldanud.

"Jokker" oli minu jaoks ootamatult ühiskonnakriitiline. 80ndate Gotham, kuigi fiktstionaalne, peegeldab meie tänapäeva suurlinnu ja ühiskondi, kus kõik on mattunud prügi ja rooja alla ning inimesed on oma muredega üksi jäetud.

Taika Waititi' "Jänespüks Jojo" ("Jojo Rabbit")

Tragikomöödia eeskujulikust noorest natsist Jojost, kelle kodu seintes elav juudi tüdruk seab poisi senised uskumused kahtluse alla.

Olin algul šokeeritud ja ehk isegi häiritud, kui kuulsin Waititi värskest natsikomöödiast ning et lisaks kõigele on see ka Oscaritele nomineeritud. Traagiliste ajaloosündmuste üle nalja heitmisega kaasneb alati oht, et pahatahtmatult võidakse kedagi solvata. "Jänespüks Jojo" puhul seda õnneks ei juhtunud. Aastate jooksul on Waititi režii stiil tugevalt välja kujunenud. Oma lapselikkusest ja süütusest nõretavatesse komöödiatesse suudab ta oskuslikult põimida ka tõsiseid ja südantlõhestavalt kurbi stseene - meenutus, et päriselus käivad nali ja traagika käsikäes.

Veel tooksin välja filmi näitlejatöö. Kui lapsnäitlejatel tuleb tihti ette ülenäitlemist, mis võib vaataja narratiivist välja kiskuda, siis 12-aastane Roman Griffin Davis saab pearolliga suurepäraselt hakkama, rääkimata teistest hitlerjugendi noortest. Adolf Hitleriks kehastunud Waititi on just parajalt absurdne, Thomasin McKenzie lisab holokaustist räsitud juuditüdruku iseloomule temperamenti.

Bong Joon-ho' "Parasiit" ("기생충")

Kui paljud teised filmid toodi pärast nominentide väljakuulutamist Eesti kinodesse tagasi, siis

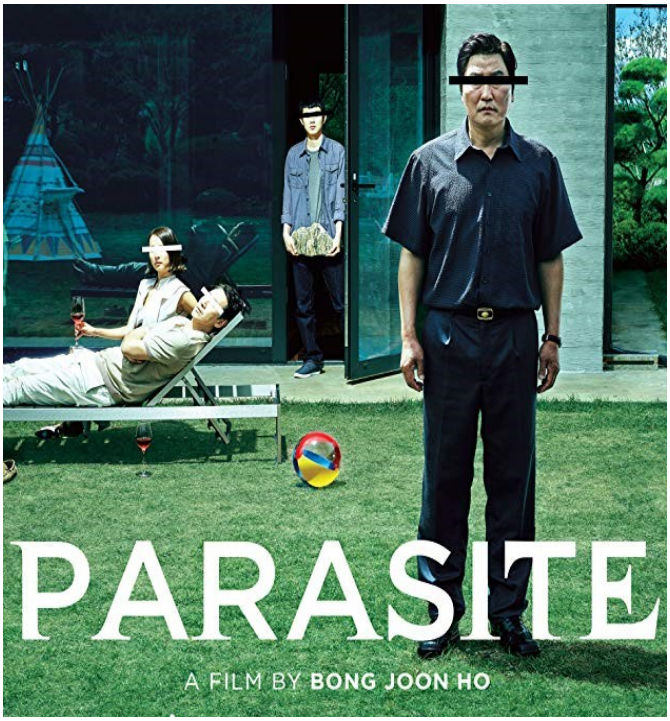

"Parasiiti" leida oli keerulisem. Pärast mitut läbikukkunud katset seda Tartu Elektriteatrisse vaatama pääseda, nägin selle lõpuks oma kodu diivanil ETV2 vahendusel ära.

Kimide neljaliikmeline perekond vireleb Seouli agulis vaesuses. Perele avaneb suurepärane võimalus, kui perepoeg kutsutakse rikka pere lastele inglise keelt õpetama. Peale mõningast sepitsemist saab villasse tööle terve perekond, ilma et majaomanikud teaks, et nende alluvad on omavahel perekondlikult seotud.

Korea kultuur on Euroopas ja Eestis veel suhteliselt vähetuntud (kui välja arvata viimasel ajal laineid löövad K-pop grupid), seega mõjus "Parasiit" värskendavalt. Kuigi see maa ja rahvas on meist nii geograafiliselt kui ka kultuuriliselt kaugel, on nende igapäevased mured sarnased meie omadega. Ka "Parasiidi" keskmeks on klassisõda, konflikt rikaste ja vaeste vahel, mida Joon-ho osavalt komöödiavõtme ja ehmatavate süžeepöörete läbi esitleb. Kaunid visuaalid, suurepärane näitlemistöö, kompleksne lugu - minu arvates ei ole küsimustki, miks "Parasiit" parima filmi Oscari võitis.

"Parasiit" on esimene rahvusvaheline mitteingliskeelne film, mis on kunagi parima filmi Oscari võitnud. Loodetavasti annab see saavutus tõuke ja võimaluse ka teistele riikidele, k.a Eestile, oma tööd maailmale näidata.

Pildid: elektriteater.ee

RAAMATU-SOOVITUSED

Anel Neumann: Lähenev kevad toob endaga kaasa midagi taassünni sarnast: kõik on äkki jälle uus ja põnev. Värske energiasööst suunab meid enesele tegevust otsima. Selleks, et keegi ei peaks sel kevadel tarbetult istuma, kogusime kokku toimetuse liikmete nii hiljutised kui ka kõigi aegade lemmikteosed. Loodetavasti leidub siin midagi ka sinu maitsele!

Pilt: raamatuvahetus.ee

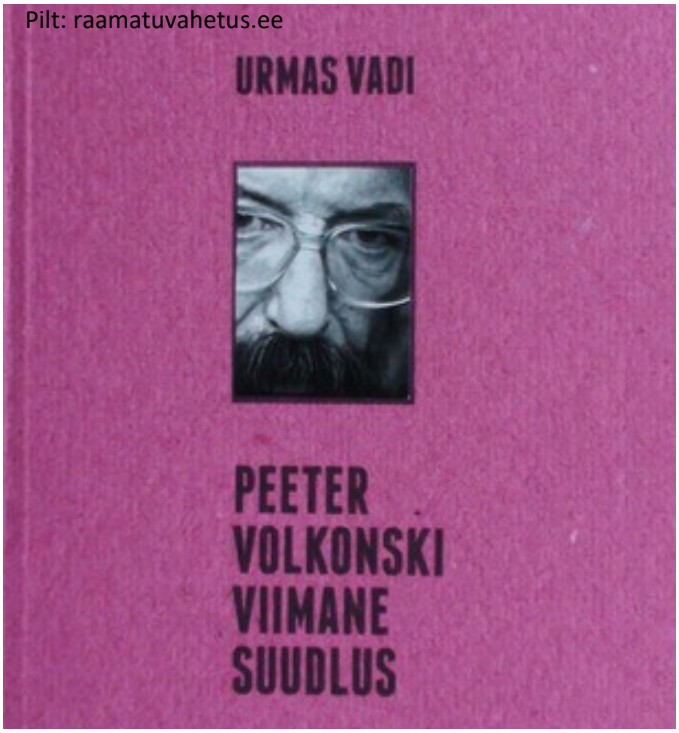

Urmas Vadi "Peeter Volkonski viimane suudlus"

Anel Neumann

Näidendid ei jõua tihti teatrisaalist või kirjanduse tunnist kaugemale, aga Vadi "Peeter Volkonski viimast suudlust" soovitan soojalt vabal ajalt lugeda. Haarasin selle ise ükskord raamatukogust poolkogemata kaasa ja ei pidanud pettuma.

Lugu ennast on raske ümber jutustada, nagu Vadi loomingu puhul ikka, kus kelleski ega milleski ei saa lõpuni päriselt kindel olla, kus üks ootamatu puänt järgneb teisele.

Peategelasteks on kaks näitlejat, vanem mees ja noor naine, kel on kahepeale lugu mängida. Kuigi loo detailid on mõlemal viimseni selged, ei paista selle jutustamine neil kuigi hästi õnnestuvat. Kahe tegelase jutuajamise läbi saab lugeja meenutada lapsena loetud "Kalle Blomkvisti", leida enda teatri kogemuste ja muidu-elu peegelduse ning mõelda, kas ja kui tähtis on armastus.

Lühidalt: vaimukas ja veider - väga Vadi.

Adam Silvera "More Happy Than Not" otsetõlkes "Rõõmsam kui mitte"

Steffy Prants

See ingliskeelne raamat räägib ühest poisist, kes proovib ennast leida. Halva lapsepõlve tõttu on ta iseendast vaevatud. Ta kohtub endast paar aastat vanema poisiga, kes muutub tema elus kõige tähtsamaks inimeseks. Peategelase tüdruksõbrale, sõpradele ega vanematele ei meeldi, milliseks inimeseks ta muutub ja poiss peab tegema raske valiku. Raamat paneb inimese väärtustama seda, mis neil on. Adam Silvera kirjutab päris hästi lugusid inimestest, pannes taha suured mõjutavad teemad, mis panevad lugejat elu väärtustama.

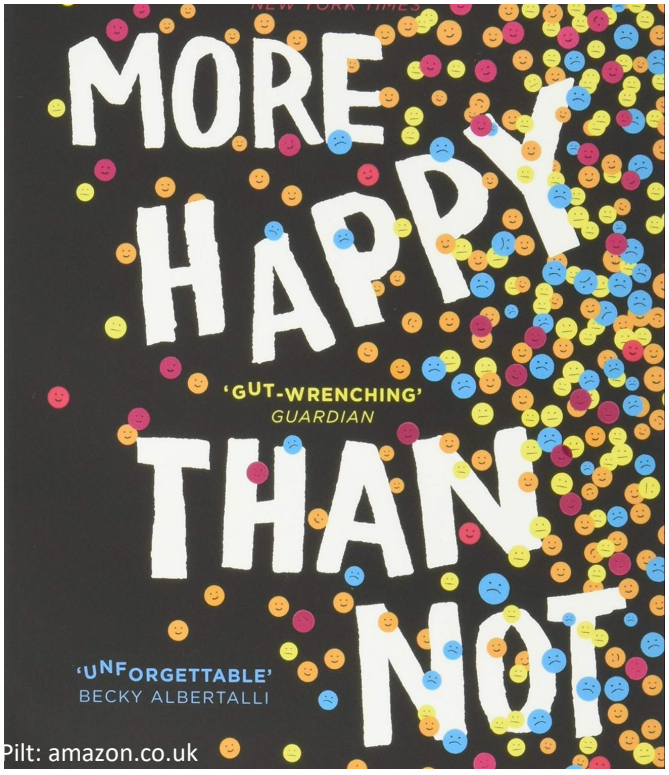

Pilt: amazon.co.uk

Tema raamat “They both die at the end” on ka minu kollektsioonis. Ma lugesin seda raamatut Šotimaal autoga sõites ja jäin tihti mõttesse raamatu teemade pärast, milleks olid vaimse tervise probleemid, keskmisest madalam klassikuuluvus ja muud. Raamatu lõpp mõjutas mind päris pikalt ja ka selle tõttu on see raamat väärt soovitamist.

Kathleen Glasgow “Katkine Tüdruk”

Ketlin Naarits

Kathleen Glasgow’ debüütromaan on südantlõhestavalt reaalne, vankumatult aus ja sügavalt liigutav portree teismelisest tüdrukust, kes äärepealt ennast kaotab, ja teekonnast, mille ta peab ette võtma, et oma nahas ellu jääda. See on lugu, millest ei saa mööda vaadata. (kokkuvõte Rahva Raamatu lehelt)

Pilt: Rahva Raamat

Tegu on väga sügavamõttelise raamatuga, mis sobib lugeda kõigile, kellele meeldivad reaalsed ja päriselulised teosed.

PIlt: commons.wikimedia.org

Truman Capote “Hommikueine Tiffany juures”

Liina Nagel

Vahel vast eeldatakse, et kirjandusõpetaja peaks oskama soovitada raamatuid. Mõned oskavad! Mina olen nagu õpilane ikka: mul läheb õppeaasta sees energia kohustusliku kirjanduse lugemise peale.

See-suur-et. Otsustasin teha valiku klassikute hulgast. Mis on väga kuulus teos, aga samal ajal ei ole keeruline lugemine? Teos, kus on täidetud üks oluline kriteerium: seal on KASS. Hakkasin mõtlema, mida ma lugesin, kui olin ise põnn (gümnaasiumis siis; teie, kallid õpilased, võite täiskasvanud olla, mina aga olin küll laps). Meenus “Hommikueine Tiffany juures” (Truman Capote). Lugege raamat läbi, siis vaadake filmi. Alustuseks aga kuulake Deep Blue Something laulu: “And I said, "What about Breakfast at Tiffany's?”/ She said, "I think I remember the film/ And as I recall, I think we both kinda liked it"/ And I said, "Well, that's the one thing we've got"”

Reili Rebane

Ketlin Naarits

AVATUD USTE PÄEV

Fotod: Marleen Rohtmets

5. veebruaril olid meie kooli uksed avatud kõigile huvilistele, et tutvuda Tamme gümnaasiumiga. Põhiliselt oli see suunatud üheksandikele, kellel on peagi tulemas katsed koolidesse sisseastumiseks ning suure otsuse langetamine, millises koolis nad oma õpinguid jätkata tahavad. Kohale tuli palju huvitavaid ja toredaid inimesi. Tegime külastanutele ka küsimustiku, mida jagasime nendega peale ürituse toimumist.

Suurem osa küsimustikule vastanud õpilastest oli pärit põhikoolist, mis asub linnas sees, kuid leidus ka neid, kes õpivad linnast väljas.

Õpilane, mis Sa arvad meist?

Avatud uste päeval käinud õpilaste meelest on meie kool hästi uudne, avar ja ruumikas, kena, hubane ning mõnusa õhkkonnaga. Neile meeldisid ka meie õpilased ja töötajad, kes olid hästi sõbralikud, vastutulelikud, abivalmid ja meeldivad. Samuti olid nad huvitatud erinevatest õppesuundadest ja õppesüsteemist, mida Tartu Tamme gümnaasium võimaldab ning pakub.

Vastanud tõid välja veel, et neile meeldib võimalus valida suunast olenemata valikaineid, mis endale huvi pakuvad, ning see, et koolis toimuvad erinevad huviringid ning tegevused peale õppetööd. Leidus ka selliseid, kellele kooli moodne olek tekitas natukene hirmu, kuid enamasti saime kooli kohta ainult positiivset tagasisidet. Mõned tõid välja, et neile ei meeldinud kooli keerdtrepp (*toimetuse märkus: teiste järel minnes ei mõelnud õpilased ehk, et on ka teisi treppe*), kuna see oli järsk, kuid see-eest meeldisid paljudele klassiruumid, mis on mõnusa õppekeskkonna loomiseks täpselt paraja suurusega.

Milliseid suundasid tutvustavaid töötube külastasid?

Kõige populaarsemateks osutusid küsitluse alusel kultuuri- ja meditsiiniklassi tutvustus, kuid samuti meeldis paljudele noortele loodussuuna tutvustus, millest eredaim meenutus oli külalistele pannkookide tegemine. Peamiselt valisid külas-

tajad töötube selle järgi, mis õppeained neile meeldivad ning mida tulevikus edasi soovitakse õppima minna. Loomulikult käidi töötubades ka lihtsalt huvi pärast.

Kas millestki tundsid puudust?

Mõnede vastajate arvates võiks teha kooli peal ühe suurema ringkäigu, mis tutvustaks õpilastele põhjalikumalt, millega kooli puhul tuleb arvestada, ning sooviti tutvuda ka õpetajatega.

Paljude osalejate jaoks tundus töötubade läbiviimise aeg olevat liialt lühike, mille tõttu ei jõudnud kõiki tahetud asju uurida, ning välja oli toodud ka seda, et läbiviijad võiksid rohkem rääkida erinevatest kogemustest ja üldisemalt. Samuti pakuti, et tutvustust võiks läbi viia kuidagi mängulisemalt. Rohkem aga öeldi: kõik oli üldiselt väga hästi korraldatud ja läbi viidud.

Üllataval kombel ei jõudnud paljud õpilased küsitluse alusel ühegi huviringi tutvustusele ning kõige üldisemaks põhjuseks toodi välja aja või huvi puudumist. Oli ka neid, kes lihtsalt ei leidnud töötubade ruume üles. Samuti toodi välja, et töötoad algasid liiga hilja ning külastajad ei olnud nii kaua koolimajas.

See kriitika näitab aga suurt huvi meie inimeste, tegemiste ja maja vastu.

Kas tahad meie kooli tulla?

Üheksandikele meeldis meie kooli vaba õhkkond ning mõnigi ütles, et tundis ennast juba nagu kodus. Külastajatele jäi hästi meelde koolibändi Efektiiv esinemine (*toimetuse märkus: tervitame poisse, tahame järgmises lehes teist kirjutada!)* ja rõõmsameelsete õpilaste vastuvõtt. Väga suur osa vastanutest on kindlasti huvitatud tulema meie kooli õppima. Jääme huviga ootama, mis hakkab toimuma peale ühiskatseid ning kindlasti ootame palju toredaid inimesi meile õppima.

Steffy Prants

Irene Roots

REIS ŠOTIMAALE

Teed Šotimaale alustasime 26. juunil 2019. Esimese öö veetsime Tallinnas ja 27. juunil lendasime Šotimaale Kilmarnocki, kus elab Steffy õde Moonika koos šotlasest partneri Calumiga. Reisi pikkus oli 18 päeva.

Steffy: Kuna see ei olnud mu esimene kord õhus, ei olnud mina nii vaimustunud kui Irene, aga olin rõõmus tema pärast. Olin varem lennanud mitmeid kordi Suurbritanniasse enne seda, aga see oli mu esimene kord pikemalt Šotimaal olla.

Irene: Esimese lendamise ootus oli suur. Lennujaama minnes tekkis mul suur ärevus ja palju küsimusi. Ega mul ole keelatud asju kotis? Mis juhtub, kui mind ei lasta lennuki peale? Kas mul tekib hirm või paanika lennu ajal? Lennukile jõudes aga olin pigem ootusärevil, heas mõttes. Õhkutõusmine ja maandumine olid lõbusad, aga õhus lendamine oli - tavaline. Lennu tegi põnevaks veel üks mees, kes väljendas ennast huvitavalt. Nimelt oli tal lennuhirm ja ta läks endast välja. Ühel hetkel kostus üle lennuki: “I’m fu**ing scottish, I dont give a sh**” .

Lasanje ja küüslaugusai kerge salatiga. Esimene õhtusöök Šotimaal. Selle valmistas Moonika.

Ayrshire´i aladel - mäed, varemed ja muu.

Tuuline, aga ilus! Suvel õitsevad lilled.

Steffy: Väga kena maastik ja esimest korda elus võin öelda, et mägi on tõesti mägi, mitte küngas.

Irene: Kuna see oli meie esimene retk Šotimaal, siis ma olin väga põnevil. Šotimaal on väga ilus maastik ja sain seda oma silmaga näha Ayrshireis. Ilm oli aga väga tuuline.

Robert Burnsi aed ja valdus. Ta oli šoti luuletaja ja poeet 18. sajandil.

Steffy: See aed oli imekena. Seal oli üks torn, kuhu otsa väidetavalt lähevad äsja abiellunud paarid, et kindlustada oma abielu. Seal oli ka originaalne paarsada aastat vana sild, mille all elas lammas.

Irene: Üks ilusamaid kohti šotimaal. Sillalt vaade oli väga kaunis. Sillal tegime päris palju pilte. Botaanikaaed oli ka imeilus. Seal õitsesid roosid ja muud taimed ning nägime ka ahvipuud, mis tundus kui draakonisoomused.

Whitelee tuuleveskite park. Tuuleveskid toodavad enamiku Šotimaa energiast.

Steffy: Need näevad kaugelt väga väikesed välja. Läheduses on nad üpris jubedad. Ühe tiiva pikkus on 30 m. Tuuleveski all seistes ja siis üles vaadates tekib tunne, nagu kukuks see sulle kohe peale.

Külastasime ilusat Kay parki, kus oli palju veelinde.

Irene: Sattusime Kay parki täiesti juhuslikult. Hakkasime lihtsalt kodu juurest kõndima ja mõtlesime, et avastame natuke Kilmarnocki linna teist poolt. Mingil hetkel leidsime ennast ühes ilusas pargis. Kay pargi parim osa oli kindlasti see, et seal oli väga palju koeri. Inimesed jalutasid või mängisid oma koertega. See oli väga mõnus park, mis tekitas sooja tunde. Oleks tahtnud sinna veel minna.

iCafe, kohvik Kilmarnocki kesklinnas

Irene: Otsisime armsat kohvikut, kus juua kuuma jooki. Kõndisime mitu korda sellest mööda, sest arvasime, et see pole kõige sobilikum. Lõpuks aga polnud muud valikut ja istusime sinna. Lõpetuseks sai iCafest meie lemmikkohvik, kuhu me naasime veel viis korda kohvi ja chai'd jooma.

Sõitsime ühel õhtul mere äärde, sest tahtsime jalutada. Lõpuks läksime koju, käed täis karpe.

Steffy: Me sõime väga palju krõpse tollel õhtul ja mõtlesime, et võiks jalutama minna. Me ei vahetanud isegi riideid, vaid läksime kohe kiiresti välja. Läksime mere äärde, aga kuna lained ei olnud veel lähedale tulnud, siis oli näha palju vetikaid, karpe ja muid elukaid. Astusin kogemata ühe meduusi peale, käis üks päris ehmatav purse.

Irene: Kuna veepiir oli väga kaugel, saime me kõndida päris pikalt liiva peal ja vaadata erinevaid vetikaid ja merekarpe. Jalanõud ei olnud muidugi väga sobilikud selleks ja kiiresti said sokid läbimärjaks. Seal oli väga palju ilusaid merekarpe, mida me Steffyga usinalt korjama hakkasime. Läksime vist natuke liialt hoogu, sest käed olid erinevaid värvilisi karpe nii täis, aga üha enam leidsime veel uusi ja ilusaid juurde. Osadest pidime lõpuks ikka loobuma. Ära minnes jooksis minu juurde üks sõbralik koer, kes oma palli mulle andis. Sain üle pika aja koerale pai teha ja koeraga mängida. Seal sain aru, et olen ikka loomainimene, sest Šotimaal oli mul tohutu igatsus loomade järele.

Steffy: Dean Castle. See oli üks asi, mida Moonika soovitas meil teha. Enne reisi muretses ta Calumi vanematelt meile rattad ja nendega sõitsime teise linna otsa, kus oligi suur Deani loss, mille ümber oli park. Kay pargiga võrreldes oli Dean park väga pime, sest seal oli väga palju puid. Pargi sisse oli tekitatud paar loomade elamiskohta, kus elasid kitsed, sead, haned, pardid ja kanad. Läbi pargi jookseb ka väike oja, mille vesi on väga puhas. See oli rahustav paik, kuigi oli kuum päev.

Irene: Minu mälestus sellest päevast on, et mõtlesime minna rattaga sõitma. Tahtsime jõuda Dean Castle´i, aga millegipärast proovisime alguses sinna jõuda ilma Google Mapsi järjepideva kontrollita. Sõitsime vähemalt kilomeetri mäest üles, mis oli kohutavalt väsitav. Mingil hetkel saime aru, et vist on ikkagi abi vaja ja võtsime Google Mapsi appi. Deani lossi parki jõudes ei olnud meil aimugi, et seal on loomad. Oli suur üllatus näha hirvesid. Nad olid nii armsad ja ei kartnud inimesi üldse. See-eest, kui meie hanesid nägime, ei julgenud me Steffyga neist mööda minna. Läksime suure-suure kaarega.

Ühel õhtul, kui Moonika ja Calum olid ka juba koju

jõudnud, otsustasime, et teeme pitsavõistluse “Kellel on kõige parem pitsa?”.

Steffy: Mina tegin kandilise pitsa, sest tahtsin panna juustu pitsa äärte sisse. Kõikidel teistel olid tavalised ümmargused pitsad. Maitse poolest olid nad kõik samasugused.

Mäed Lääne-Šotimaal

Steffy: Isiklikult ootasin kõige rohkem. Ma olen väga õnnelik, et sellel päeval oli paras ilm, sest päev enne oli väga palav päev. Kui me peatusime üleval, siis ma ei suutnud lõpetada mägedesse vaatamist. Neis on midagi nii võluvat ja rahustavat.

Irene: Nii super oli mägesid päriselus näha. Piltide peal ei pruugi see koht tunduda nii võimas ja ilus, aga kohapeal viibides tekitasid mäed ikka vägeva tunde. Kogu autosõidu sinna tegin ma autoaknast pilte. Ükskõik kuhu ka ei vaadanud, igal pool olid mäed. Terve reisi vältel oli meil kogu aeg aruteluks, kas need on künkad või mäed ja kust jookseb piir. Sellega sai palju nalja, sest eestlased nimetavad mägedeks peaaegu kõike, mis on neist kõrgem, aga Calum, kes on šotlane, vaidles meile väga tihti vastu, et ei, need on

künkad. Lääne-Šotimaa piirkonnas jõudsime lõpuks kokkuleppele, et need on siiski juba mäed.

Inveraray loss. Üks kuumemaid turismipunkte. Seda külastasime ilma Moonika ja Calumita, sest nad olid varem käinud seal.

Steffy: Loss oli vägev, kuigi see on aastaid vana, oli see väga hästi säilinud nii seest kui ka väljast. Lossi sisemus oli täidetud kunstiga ja esemetega, mis olid sajandeid vanad. Lossi ümber oli väga hästi hoitud park, kus olid väga kenad lilled.

Irene: Loss nägi minu arvates nii armas välja. Tundus täpselt nagu niisugune väike muinasjutuloss. Seest oli väga uhke. Esimeses toas rippus imeilus lühter. Huvitav fakt on ka see, et pool lossist on külastamiseks, aga teist poolt kasutatakse elukohana Torquhil Ian Campbelli ja ta pere poolt. Lossi pargis oli väga palju erinevaid taimi. Seal oli ka roosikasvatus, mis oli huvitavalt üles seatud. Pargist viis tee metsataolisse kohta, mis meenutas natuke nõiutud metsa. Nimelt olid seal kujud ja igatpidi väändunud puud.

Šotimaa moodsa kunsti rahvusgalerii

Steffy: Küll oli raske selle galeriini jõuda. Parkimiskoha leidmine on üks kohutavamaid tegevusi maailmas, aga see oli kõik väärt seda pingutust, sest oli imeline. Terve kiriku sees oli nii

Teel Obenisse. Mereäärne linn

palju erinevaid stiile ja kõike muud. Seal oli isegi kohvik, kust tuli magusat lõhna.

Irene: Mulle meeldis kunstimuuseum. See oli täiesti tasuta, mis oli huvitav, sest muuseum oli väga uhke ja ilus. Sees oli nii palju erinevaid kunstiteoseid. Oleks tahtnud kauem selles kunstimuuseumis aega veeta, aga kahjuks oli meil

Mägismaa veised

tollel päeval tihe graafik. Jäi tunne, nagu ei oleks jõudnud kõigele piisavalt keskenduda. Selle kunstimuuseumi sisekujundus oli vägev. Jättis mulje, nagu oleks kuskil väga-väga uhkes lossilaadses kohas.

Väike laevukene, mille sees oli muuseum

Viimase päeva veetsime Šotimaa pealinnas Edinburghis

Steffy: Mu õde ja Calum üllatasid mind sellega, et viisid mu kõigepealt suurde Aasia kauplusesse, kus oli väga palju erinevaid toite, mida olen alati proovida tahtnud, ja sealt ma ostsin Eestisse snäkke kaasa. Kahju, et sellel päeval ilm kõige ilusam ei olnud. Me kõndisime Edinburghi peatänaval täiesti üles lõppu ja leidsime sealt palju erinevaid kauplusi. Edinburghist ostsime me fudge'i, mis on pehme iiris lisanditega. See on üks traditsionaalseid maiustusi Šotimaal. Tänavatel esinesid paljud inimesed. Üks inimene oli tänaval kodustatud öökullidega, teine viskas nuge õhku ja kolmas mängis torupilli. Šotlased on väga uhked torupillide üle ja kõikidele meeldivad nende peal mängitud lood. Edinburgh oli paksult täis turiste ja ma saan aru miks, see on väga kena linn.

Irene: Edinburgh meenutas Tallinna vanalinna, ainult et terve linn oli vanalinna stiilis. Edinburgh on väga uhke ja ilus linn, kus on palju väikseid suveniiripoode. Ostsin sealt kaasa erinevaid komme ja maiustusi. Käisime Steffyga ka Harry Potteri poes, kus olid väga kõrged hinnad, aga samas ka huvitavaid asju. Erilist muljet avaldas üks meelelahutaja, kes ühel Edinburghi tänaval tegi põlevate tõrvikute, nugade, kirveste ja machetega trikke, samal ajal viskas nalja ja rääkis põnevaid lugusid vaatajatele.

Tammekad, ootame teiegi reisikirju, andke endast märku! Kuna reisimine ei ole praegu soovitatud, siis parem räägime lugusid põnevatest maadest:)!

KEELEKEERUD

Eesti keele ja kultuuri päeva hakati esimese eesti luuletaja Kristjan Jaak Petersoni sünniaastapäeval tähistama 1996. aastal. Selle päeva tähistamise mõtte algataja oli Sondas elav kooliõpetaja ja keelemees Meinhard Laks. 1999. aastal kuulutati emakeelepäev riiklikuks pühaks.

(EESTI RAHVAKALENDRI TÄHTPÄEVADE ANDMEBAAS)

Olen imestusega märganud, et mingi kahtlane keelekahjur napsab ära e-lõpuliste 2-silbiliste sõnade osastava käände (keda? mida?) lõpu -t. Nii ei öelda ***Tunnen muret*** (õige), vaid *Tunnen mure* ja ***Armastan oma peret*** (õige) asemel *Armastan oma pere*. Seda tüüpi sõnadele mõeldes jõudsin arusaamisele, et neid sõnu ei olegi meie keeles väga vähe ja õige oleks neile tähelepanu juhtida.

Piltide autor: Ketlin Naarits

Ülistuslaul ***t***-le kõne-sõnade osastava käände lõpus

Sa ei kuulnud minu tere**t**?
Tervitasin sinu pere**t**.

Keera veidi oma kere**t**,
siis võid näha ühte kõre**t**
veidi eemal sealpool võre**t**.

Näen seal vaid üht vana tare**t**,
selle kõrval kivivare**t**.
Harutamas mingit kile**t**
on seal keegi, kes lööb vile**t**.

Mehel, kes nüüd pidas kõne**t**,
pole paati ega vene**t**,
allveelaeva ega koge**t**.
Kannab peas ta musta soge**t**.
Aga selles pole vale**t**,
et ta hästi mängib male**t**.

Tervitustega

Piibe Leiger

Joonas Taniloo

PRAKTILISED KEELENÕUANDED

Keeletoimetajana jälgin ikka keelt tähelepanelikumalt ning ajapikku ongi meelde jäänud mõned levinumad keelevead, mis kipuvad sisse lipsama. Annan mõned lihtsad nõuanded, kuidas keelt õigemini kasutada. Proovige julgelt järele, on ju emakeelekuu!

Tere, keelesõber või *Tere keelesõber* või *Tere*

Eesti keeles tuleb komaga eraldada selle nimetus, kelle poole pöördutakse.

Tere, keelesõber! Tere, õpilased!

Need on õiged variandid.

Tervituse lõppu koma panna ei ole eesti keeles õige (ehk siis ära kasuta: *Tere sõber, või Tere õpilased,*). Sellise tervituse lõppu sobib panna hüüumärk või siis, kui see tundub liigne, mitte midagi. (***Tere, sõber! või Tere, sõber***)

Tervitada võib ka ilma pöördumata. Siis sobib *Tere!* või *Tere* (jällegi, koma tervituse lõppu ei sobi ehk siis ära kasuta Tere,).

Suur tänu on parem kui *tänud*

Vahel tahame tänulikkust oma väljendada sellega, et ütleme sõna "tänu" mitmuses. See on tegelikult aga tarbetu: *suur tänu* on selgem, keeleliselt õigem ja kõlab paremini!

Ennem või *enne?*

Ma käin ennem tundi veel puhvetist läbi. Tegelikult *enne tundi*. ***Ennem*** tähendab hoopis ***pigem.*** Katsu ikka tundi ka jõuda!

Järele või järgi?

Kas lähme kontrolltööd järgi-, järele- või järelvastama? Õige on öelda järele vastama või järelevastamine. ***Järgi*** tähendab hoopis ***põhjal***, alusel (nt *seaduse järgi*).

Aga - komaga või komata?

Koma ei panda ***aga*** ette ainult siis, kui sõna kasutatakse rõhutamiseks: *Tema aga ainult naeris minu probleemide üle*. Kui sõna aga on lauses sidesõnana, siis tuleb tema ette panna koma, nt *Ta on väike, aga tubli.* Meenub põhikoolis õpitud luulerida: ***et, sest, aga, kuid, vaid, siis - koma hüppab ette siin***!

Tervitades, Märt või *Tervitades Märt*

Kui eraldada lõputervitus (*tervitades, heade soovidega* jms) komaga, siis tegelikult tervitab kirja saatja iseennast, pöördub enda poole. Õige on siiski ilma komata. Kui lõputervitus on hüüatuslik (nt *Parimat! või Head!),* siis võib selle lõppu panna hüüumärgi, aga mitte koma.

Tervitades

Joonas

Suur tänu õpetaja Piibe Leigerile, kelle kaasabil artikkel valmis.

Nora Tuisk

EDULUGU ELUST ENESEST

„Ma ei pea ennast pessimistiks. Sugugi mitte. Vähemalt enda arust olen maailma alati läbi mannaroosade prillide vaadanud. Leian, et mida pikemalt seda teha, seda rohkem hakkab vaadeldu ennast avama. Selles on midagi maagilist. Ellu jäävadki need, kes seda tajuda mõistavad. Ellu jäävad need, kes... Jah, aga elamiseks sellest ju ei piisa. Võid olla elus, aga mitte elada, mitte tunda, nagu elaksid. Ma arvan, et sellest ajast, tead küll, katastroofist alates, pidid paljud selle otsuse langetama. Tõsi küll, mitmetelt rööviti see valikuvabadus surmaga, ent need, kes me alles jäime, pidime valima. Jääda ellu või elada.

Mina ei tahtnud jääda nurka, tiksuda päevast päeva lootuses, et kõik paraneb. Et ehk nüüd tehakse midagi, peab olema, et tehakse! Paraku aga... Need, kes on tipus, elavad siiani värske õhu ja tavainimeseni mitte ulatuva päikesevalguse käes. Need, kes on madalal, ei ole otsustajatele kuuldavad. Nii on ikka veel. Aga nagu ma juba ütlesin, ma ei ole pessimist. Õnneks ka mitte realist. Minu pea ei tooda ideid, mis on ilmselt teostatavad. See toodab ideid, mida ei saa mitte kuidagi, mitte mingil moel täide viia. Ja see tekitab hasarti. Kui mu motivaator oleks elu, siis poleks vaja kuigi palju mõelda – sünni, maga, toitu, paljune ja sure – lihtne, aga keskpärane. Mind motiveerib aga kõik, mis on teostamatu. Alguses, kui algasid jutud, tead küll, katastroofist, siis tundus see uskumatu, see on ju võimatu, midagi

sellist ei saa juhtuda. Aga juhtus. Ma tahtsin saavutada sama efekti. Ja nii läkski.

Muidugi pole sa esimene, kes minult mu edu saladuse kohta uurib. Neid on palju. Ilmselt rohkemgi kui katastroofiteadlasi. Me pigem sureme, kui tunnistame oma vigu ja proovime neid parandada. Nojah, jonnakus on meis, inimestes, alati olnud. Ma julgen seda tunnistada. Samas on just see jonnakus koos maailmavälise mõtlemise ja tegutsemissooviga mind elus edasi viinud. Nojah, see kõik ja omakasupüüdlikkus, ilma selleta lihtsalt ei saa. Inimene peab ennast esile tõstma, enda soove austama. Tänapäeva inimese probleem peitubki ehk selles, et kardetakse näidata enda täisvõimekust. Meile räägitakse viisakast tagasihoidlikkusest, kõigi võrdsusest ning vaikselt oma asja ajamisest. Mina ei usu sellesse. Mina arvan, et sellisel ajal nagu praegu saavad elada vaid need, kes tunnevad, et neil on see õigus. Ülejäänud võivad proovida lihtsalt ellu jääda, see ei nõua erilist eneseteostust.

Aga kuidas siis nii läks? See teekond pole tegelikult olnud pikk, küll aga kiire. Kui olukord halvenes, siis tuli kohe tegutsema hakata. Ma

tundsin, et nüüd on võimalus ennast näidata, enda võimekus põhja lükata. Mina ja mu hea sõber sattusime õnnekombel õigel ajal õigesse kohta ka, selles mõttes läks hästi. Saime oma idee investorile kiirelt ette käia ja kuigi teadsime juba isegi, et see on hea mõte, oli tal võimalus meile ülevamalt poolt tõuge anda. Jah, tänu millele oleme ka meie nüüd tipus. Ja nii siis oligi.

Õhku hakkasime transportima Ida-Aafrika tehismetsadest ning vee tootmine tuli juba hiljem juurde. Poole aastaga olime saavutanud taseme, mille sarnast varem nähtud polnud. Noorte meestena andis elu pahupoole kogemine meile teatud adrenaliini ja kinnitust, et maailm on meie kätes. Tänu sellele suutsimegi end peagi ka teiste riikide varustajateks rebida ning nii oligi varsti terve Maa meie teha.

Kahtlemata on aeg läinud kiiresti ning kunagise maailmatempoga enam ära ei ela, mis teha.

Aastat 2032 jääme ikka mäletama kui murdepunkti, mis meid muutis, kuid nüüd tuleb liikuda vaid edasi. Päris raske missioon, kui sihtpunkt pole teada, aga igal juhul parem kui ühele kohale seisma jäämine või suitsiidilainetega kaasas käimine. Elada, elada, elada… Nagu ikka, hinga ja ela!“

Nii kõneles eestlane Thomas Mänd 26. oktoobril 2036 oma intervjuus The New York Timesiga.

Lugu on avaldatud: https://bioneer.ee/eesti-rohelise-liikumise-jutuv%C3%B5istluse-v%C3%B5itja-edulugu-elust-enesest

ÕUES ON PÄIKE!

Näpud sügelevad. Klassiruum on umbne. Sõbrad on pahurad. Õues on päike. Õpetaja, õues. On. Päike! Istu ja oota. Mitte niisama, mõtle ikka kaasa kah. Istu ja mõtle ja värista jalga, sest pastaka klõbistamine ajas pinginaabri kurjaks. Istu ja mõtle. Keskendu. Aga õpetaja! Ei. Aga... ÕUES ON PÄIKE! Palun välja. Ma sain viis minutit, muidu pannakse puudujaks. Ruttan rõivistusse. Mantel, papud... Papud? Ei. Õues on päike! Ma jooksen tennistega. Otse klassi akna alla. Sealt lehvitan sõpradele, kes nukrutsevad koolipingis. Selg norgus, nina õpikus. Õpetaja tõmbab ruloo alla, sest kellelegi paistab päike silma. Mulle paistab ka. Silma ja kõrva ja hinge. Ohhh, kuidas ma tahaksin, et päike paistaks mu mõtetesse. Need on nii tumedad. Kuidas saab jääda miski nii kurvaks sellise päikese käes. Aga ehk olengi ma lapsik. Mõttetu. Ma keerutan end muruplatsil nagu loll kits. Aga miks? Või kellele? Hale. Ebavajalik. Naiivne. Astun koolimajja. Ma pole ju enam laps. Hakkan asjalikuks. Tennised paar korda vastu matti puhtaks ja mantel varna. Olen viisakas. Lugupidav. Avan klassiukse ja vabandan õpetaja ees. Vabandust. See on gümnaasium, mitte lasteaed. Enne kui istun, tõmban ka enda akna ette ruloo. Ja sosistan päikesele, et pole viisakas särada teistest eredamalt. Istun ja sulandun taaskord massi.

Piltide autorid vasakult paremale Angela Puur (1), Ketlin Naarits (2, 3, 4)

MIS MEIE KOOLIS ON HÄSTI, KUIDAS VÕIKS EDASI MINNA?

Õpilasesindus rääkis kooli arengukava koosolekul, et meie koolis on hea õhkkond. Õpilased kiitsid K5-t, kuid leidsid, et vilistlaslaat võiks olla mitmekülgsem (*Kallis Tamme Lehe lugeja, kui sina lõpetad kooli ja lähed õppima väga lahedat eriala, ole nii armas, tule siis kooli rääkima, privileeg on olla oodatud!*)

Hoolekogu esindaja rääkis, et südant panevad valutama noored, kes lahkuvad meie koolist, sest muremõtteid on liiga palju. Õpilased hoolivad üksteisest, nende esindajad tegid olulise tähelepaneku, et õpilasnõustaja kabinet asub praegu liiga avalikus kohas, kui see oleks varjatumas kohas, julgeks ilmselt rohkem õpilasi sinna minna.

Õpilasesindus edastas IT- ja tehnoloogiasuundade õpilaste mõtte: rohkem koolimajast välja! Loodusklasside praktikad ühendavad õpilasi väga palju, teised suunad tahavad ka ..!

Õpilasesindus tõi välja, et on valikainete kursusi, mis täituvad väga kiiresti, seega võiks olla rohkem sarnaseid kursuseid või avada mitu rühma. Õpilasesindus ütles, et vahel on mõni periood mahukam ehk koormus ei ole ühtlane, selle mure ja mõttega tegeleb juba õppejuht, kellega õpilased on rääkinud.

Mida Sina arvad?

Kui Sul on mõni mõte, mida tahaksid juhtkonnale edastada, võta ühendust õpilasesindusega või/ja Tamme Lehe toimetusega!

Pildi autor: Ketlin Naarits